

משה חיים פלח

בשיטת הרמב"ם בדין צרת ערוה בזיקה

לוי שתייהן פטורות מן החליצה ומן היבום, עשה שמעון מאמר ביצמתו אשת ראובן ומת קודם שיכנס אותה הרי לוי חולץ לצרחה ולא מיבם שאין המאמר קונה ביצמה קנין גמור כמו שבארנו עכ"ל, וכן דגינא דפרק ארבעה אחין העתיק הרמב"ם (פ"א מיבום וחליצה ה"ו – ז) מתניתין כצורתה וז"ל שלשה אחין שנים מהן נשואין לשתי אחיות מת אחד מצעלי אחיות ועשה השלישי ביצמתו מאמר כו' מת זה שעשה המאמר והיתה לו אשה אחרת ונפלו שתייהן לפני זעל האחות, זעלת המאמר פטורה מן החליצה ומן היבום שהרי היא אחות אשתו והאשה האחרת חולצת ולא מתיצמת, שאין המאמר קונה קנין גמור עד שיפטור את הצרה עכ"ל, וכבר דקדק המגיד משנה (פ"א ס"ט) בדברי הרמב"ם ללא ביאר דאף בגוונא ללא עבד זה מאמר אסורה מדין צרת ערוה בזיקה [והרי"ף אף דהשמיט דברי הגמ' בסוגיין מ"מ הביא דברי הגמ' דפרק ארבעה אחין אף הרמב"ם השמיט דברי הגמ' אף ס"ט] ומשמע מדברי הרמב"ם דצבהאי גוונא מתיצמת [ויעוין בבכ"מ (ס"ט ה"א)].

אולם בגוונא דהערוה באישות והצרה בזיקה מבואר בדברי הרמב"ם (פ"א מיבום וחליצה הכ"ה) דאיכא דין צרת ערוה בזיקה וז"ל שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית, מת הנשוי נכרית ואחר כך מת אחד מצעלי אחיות הרי הנכרית חולצת ולא מתיצמת מפני שהיא צרת אחות אשתו בזיקת אחיו שמת אחרון, ולא עוד אלא אפילו גירש אחד מצעלי אחיות את אשתו אחר שמת הנשוי נכרית ומת המגרש הרי הנכרית חולצת ולא מתיצמת הואיל ונעשית צרת אחות אשתו בזיקה שעה אחת, שאם מתיבם שמה יבואו ליבם אותה ואפילו לא גירש זה שמת אחרון את אשתו

מתיב רצ הונא בר חייה עשה זה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתיצמת טעמא דעבד זה מאמר הא לא עבד זה מאמר שניה נמי יבומי מייצמה ואי אמרת יש זיקה הויא לה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה אמר רבה הוא הדין דאע"ג ללא עבד זה מאמר שניה מחלץ חלצה יבומי לא מייצמה והא דקתני מאמר לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור קמ"ל, מבואר בסוגין דלמ"ד יש זיקה, איכא אף דין צרת ערוה ע"י זיקה, ואף היכא דהצרה באישות והערוה בזיקה הרי הצרה אסורה מדין צרת ערוה בזיקה, ולהך מ"ד הא דתנן צמתני' דעבד זה מאמר אינו אלא לאפוקי מצית שמאי דסברי דמאמר קונה קנין גמור ופטורה אף מן החליצה.

וכן מבואר לקמן דפרק ארבעה אחין (ב) דתנן שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מצעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה ושניה משום צרתה עשה זה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתיצמת, ואמרינן בגמ' טעמא דעבד זה מאמר הא לא עבד זה מאמר נכרית יבומי נמי מייצמה אמר רב נחמן זאת אומרת אין זיקה ואפילו בחד אחא, ומבואר דלמ"ד יש זיקה אף דהצרה באישות והערוה בזיקה מ"מ הרי היא אסורה מדין צרת ערוה בזיקה.

אולם הרמב"ם אף דפסק (פ"א מיבום וחליצה ה"ג – ה"ד) כמ"ד יש זיקה, מ"מ הביא דינא דמתניתין כצורתה היכא דעבד זה מאמר וז"ל (פ"א מיבום וחליצה ה"ז – ה"ח) ראובן שמת והניח אשה נפלה לפני שמעון ואחר שמת ראובן נולד לוי בין שנוול קודם שיבם שמעון אשת ראובן בין שנוול אחר שיבמה הרי אשת ראובן ערוה על לוי לעולם, לפיכך אם מת שמעון ונפלה זו וצרתה לפני

עכ"ל, והוא כשיטת רש"י (ב 3 ד"ה וז היא) אליבא דרבא (וישנין ברכש"י לא ד"ה טעמא ובבבארי) וכן שיטת הרי"ף.

ודברי הרמב"ם נריכיים ביאור מגמרא ומסברא, חדא היאך מתיישבים הדברים עם דברי הגמ' בסוגין ולקמן בפרק ארבעה אחין, דמבואר להדיא דלמ"ד יש זיקה איכא דין זרת ערוה בזיקה ואף היכא דהערוה בזיקה, והב"י נ"ב מסברא דמאי שנא היכא דהערוה באישות והזרה בזיקה דאיכא דין זרת ערוה ע"י זיקה, מהיכא דהערוה בזיקה והזרה באישות לייכא דין זרת ערוה ע"י זיקה.

וכבר תמה המאירי (י"ב ב) ע"ד הרמב"ם וז"ל מאחר שביארנו שיש זיקה נריך לחזור ולדון על מה שכתבנו בזמננו עשה זה מאמר ומת שניה חוללת ולא מתיבמת שמשמען של דברים שאלמלא המאמר היתה השניה מתיבמת ואחר שאתה אומר יש זיקה היאך היא מתיבמת והרי מכל מקום השניה זרה לאותה אשת אח שלא היה בעולמו מחמת הזיקה כו' והאי דנקט עשה זה מאמר לאפוקי ממאי דקאמרי בית שמאי מאמר קונה לגמרי להיותה ככנוסה ליפטר זרתה אף בלא חליצה ולימד שהמאמר אינו קונה לגמרי ומכל מקום אף בלא מאמר אין השניה מתיבמת עד שתפקע זיקה של זו כך אנו נריכיים לפסוק מכת שמועה זו ר"ל מתיב רב הונא עשה זה מאמר כו' ומה שתיריך זה רבא, ומכל מקום גדולי המחברים ראיתי בפירושי המשנה שהביאה כפשטה ופירשה דוקא במאמר הא ליכא מאמר מתיבמת ואף בשאר חבוריהם כתובה בדרך זה לפי הנראה ואף גדולי המגיהים לא הרגישו זה והדברים מתמיהים עכ"ל.

ונאמר זה כמה דרכים, ור' שמואל ז"ל (בבא"י ס"ג ג' ובב"י ס"ק קסח - קע) כתב לבאר חילוק הרמב"ם מסברא, דהנה משמע מדברי הגמ' מסוגין דאי במיתה הויה פקעה זיקה היו ניתרים איסורי הקרובות, וכן איתא אליבא דאמת בירושלמי (פ"ה ב) וכמו כן מצינו דאחר חליצה בעינן לאיסור מחודש דקרובות חלוזה, והאחין מותרין בקרובות החלוזה וכן

החולץ מותר בקרובות זרת החלוזה, וכן מבואר בראשונים לאחר הפקעת זיקה ע"י ערוה הותר בקרובותיה.

ועמדו האחרו' דמאי שנא מאיסורי קרובות שע"י אישות לאסורין אף אחר גירושין ומיתה, ויש שנקטו דבכל הנך גוויי פקעה זיקה למפרע, וכן אילו במיתה פקעה זיקה היינו דפקעה למפרע, ולהכי בטלו איסורי קרובות, אך אי נימא דבטלה הזיקה רק מכאן ולהבא חזינן דחלוק איסור קרובות שע"י זיקה מאיסור קרובות דעלמא, וזוה ליכא איסור אלא כל זמן הזיקה, ונאמרו כמה דרכים בביאור הענין, אך עכ"פ כן הדין דביאסור קרובות בזיקה ליכא איסור אחר דפקעה הזיקה.

ומצתה יש לבאר דברי הרמב"ם, דכל מה דמסקינן בגמ' דאף במיתה לא פקעה זיקה היינו דוקא במיתת היבמה, אך מיתת היבם לא גריעא ממיתת הבעל דמפקעת האישות, ונמצא דאחר מיתת היבם בטלו איסורי קרובות, והרי בפשוטו מבואר בגמ' (ב"ב ג) דליכא נפילה ליבום אלא במקום דאיכא איסור אשת אח, ולהכי סברי בית שמאי דכל דאין איסור חל על איסור ולא חייל איסור אשת אח חשיבא זרת ערוה שלא במקום מצוה [ומדברי רוב הראשונים נראה דנקטו דבית הלל לא פליגי בעיקר הדבר ואכמ"ל] ומעתה ה"נ בזרת ערוה בזיקה, כיון דאחר מיתת היבם פקעה הזיקה ופקע איסור אשת אח, נמצא דהערוה חשיבא שלא במקום מצוה ולהכי אינה אוסרת זרה.

והא דהיכא דהערוה באישות והזרה בזיקה איכא דין זרת ערוה בזיקה, משום דכל מה דבמיתת היבם פוקעת הזיקה היינו במקום דליכא נפילה ליבום, אך במקום דאיכא נפילה ליבום, כשם דבמיתת הבעל לא פקעה האישות [וכדדוכיחו האחרו' מכ"ד, דבב"ב ג' בגיטין (ב"ב) מבואר דס"ד דאם מינה בחייו שליית לגרש מזי לגרש אף אחר מיתה, וע"כ דנותרה אישות, ורש"י בכתובות (ב"ב) ביאר טעמא דאין גט לאחר מיתה משום

פקע איסור אשת אח, משא"כ הרמב"ם פסק ללא פקעה זיקה למפרע אלא רק מכאן ולהבא, ולהך מ"ד איכא הכרח להדש דאיסור קרובות זיקה שאני וכל דפקעה זיקה אף מכאן ולהבא פקעו איסורי קרובות, וממילא הכא דפקעה זיקת זמיתת היבם פקע איסור אשת אח, ויעו"ש דביאר דיסוד הנידון בזה אי פקעה זיקה למפרע או רק מכאן ולהבא תלי בנידון בגדר דין זיקה בתרי אחין, האם זקוקה לתרוויהו בתורת ודאי או דזקוקה לחד מינייהו ולא ידיע למאן כמשמעות סוגיא דנדריים (ע"ד) דאי זקוקה לתרוויהו בתורת ודאי לא פקעה זיקה אלא מכאן ולהבא, אך אי אינה זקוקה אלא לחד מינייהו, פקעה זיקה למפרע מהך אח ללא ייבם וחלץ יעו"ש.

ואשכחנא דרכא אחרינא זישוב דברי הרמב"ם, ובוה יתיישבו דברי הרמב"ם מגמרא ומסברא, דהנה מבואר בפרק ארבעה אחין (כ"ז) דלרת אחות זקוקה אסורה כדין לרת ערוה, אך רב אשי אמר התם ללא אלימא זיקה לשוויי לזרה כערוה, וריהטת לישנא דרש"י (שם ד"ה ללוט) דלרב אשי לרת אחות זקוקה מותרת לגמרי וכן נקט הלח"מ (פ"ה מיבוס ומליה הי"ב) בדעת הרמב"ם [וכן נראה לכאורה מסתימת דברי הרמב"ם, ללא הזכיר דאיכא דין לרת ערוה אף בערוה דזיקה] אך ש"ר כתבו דאף לרב אשי איכא איסור לרת ערוה באחות זקוקה, אלא דאיסור הנרה קיל טפי מן הערוה (וכ"ה ברש"י שם ד"ה הלך לאחיות) ויעוין בריטב"א שם דלידד כן אף בדעת רש"י (ד"ה ללוט) ויעוין ברשב"א שם.

ויעוין בפירוש רבינו אברהם מן ההר (ס"ג) דכתב להוכיח כשיטת הראשונים דאף לרת אחות זקוקה אסורה וז"ל לא אלימא וכו', ואף על גב דאי בעי ליבומי לזרות לא מני ליבומי תדע דהא רב אשי גופיה אמר לקמן לרת אחות אשה זיקה אסורה עכ"ל, הרי מבואר בדברי רבנו אברהם מן ההר דהוכיח מהא דסבר רב אשי (כ"ה) דלרת אחות אשה גמורה ע"י זיקה אסורה, דהוא הדין לרת אחות זקוקה אסורה, ודימה

דלין המתים מגרשים, וביארו האחרו' דאליטריין לזה במקום יבם דאכתי חשיבא אשתו, וכן ליידו האחרו' דאיסור יבמה לשוק הוי מחמת אישות המת וכלישנא דקרא ד"ל לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" [ה"ל לא פקעה הזיקה, ולהכי במקום דהערוה באישות והנרה בזיקה, כיון דהנרה מלד עזמה ראויה להתייבם אית בה נפילה ליבוס והויא לרת ערוה במקום מלוה, וממילא מהני שם לרת ערוה מהנפילה השניה לאוסרה אף כלפי הנפילה הראשונה.

ואף דגם ככה"ג דהערוה באישות והנרה בזיקה, אחר דחיייל בה שם לרת ערוה ופטורה מן היבוס, שוב פקעה זיקתה, מ"מ ע"כ חיייל בה שם לרת ערוה, דאל"כ הא תחזור ותזקק, משא"כ בגוונא דהערוה בזיקה והנרה באישות, כיון דאינה נופלת ליבוס מכה הדין ערוה פקעה זיקה ופקע איסור אשת אח, וממילא חשיבא שלא במקום מלוה [ואף דגם מה דהויא שלא במקום מלוה הוי תולדה מפטור הערוה שבה, אך סו"ס מכה זה בטולה מעיקרא סיבת הנפילה, והשתא אינה זריכה לפטור ערוה, משא"כ בגוונא דהערוה באישות והנרה בזיקה דע"כ חיייל בה שם לרת ערוה].

אולם לדרך זו אכתי ז"ב טובא דברי הרמב"ם מסוגין, ור' שמואל ז"ל (בשיעורים היומיים ס"ג) הניח דבר זה בצע"ג.

והיה מקום ליישב קצת, דהנה לעיל (י"ג) דריש ר"ש בן פזי טעמא דבית שמאי מקרא, ויתכן לדון דאיהו פליג אהא דכל היכא דליכא איסור אשת אח חשיבא לרת ערוה שלא במקום מלוה, וא"כ י"ל דסוגין וסוגיא דארבעה אחין אזלי כר"ש בן פזי, אולם הוא דוחק [ויעוין עוד בזמנת ר' אהרן (ס"ו טו סק"ג - ד') דביאר תחילה ע"ד דברי ר' שמואל ז"ל ובאופ"א קצת, ובישוב הסוגיות כתב התם (סק"ה) דאיכא פלוגתא דאמוראי בעיקר טעמא דליכא איסור קרובות בזיקה אחר דפקעה זיקה, וסוגין אזלי דטעמא משום דפקעה זיקה למפרע, ולהך מ"ד היכא דפקעה מכאן ולהבא כגון זמיתת היבם לא פקעי איסורי קרובות ולא

היכא דעיקר שם הערוה הוי ע"י זיקה, לזין היכא דהויה ערוה גמורה אלא דמה דהוויין זרות הוי ע"י זיקה, אולם גדר הדברים נרין ביאור.

והנה בעיקר גדר דין זרות ערוה, יעוין באחיעזר (סי' ס"ה) דנקט בפשיטות בגדר דין זרות ערוה, דאיסור אשת אח של הערוה הוא הפוטר את הזרה ולא איסור הערוה ידיה יעוין שם, וכן נידד בחידושי הגרנ"פ (יג בס"ק רל"ט וס"ק רמ"ו) דגדר דין זרות ערוה היינו דכשם דהאשת אח דהערוה איסור ליבום ואינו ניתר ה"נ האשת אח דהזרה ויעוין עוד בחי' הגרנ"פ (ס"ק מ"א) וכן האריך לזכר במשנת ר' אהרן (סי' ע"ז סק"ג) יעו"ש.

ועפ"ז ביאר ר' אהרן (ע"ה) היטב שיטת הרמב"ם, דכיון דרז אשי סבר דערוה מדין זיקה כלחות זקוקתו אינה אוסרת זרחה, ממילא הוא הדין בערוה גמורה הנעשית זרה זיקה לא מציא לאסור זרחה, דהרי לעולם אין הערוה דלחות אשה עצמה אוסרת את הזרה אלא הערוה דאשת אח הצאה מכחה, אך הכא דאין זרות אלא זיקה, נמצא דאיסור אשת אח דהערוה הוי רק איסור דקרובות ע"י זיקה, ולרז אשי הך איסורא אינו אוסר זרה, והרי הדברים קל וחומר, דהרי בזרות זקוקה עצם הערוה דאשת אח הוי ערוה דאשת גמורה ע"י אישות, אלא דכיון דלתי מכה אחות זקוקה אינו אוסר זרה [וביאור הדברים, דהרי האשת אח מצד עצמו הוי אשת אח דממילא ואינו אוסר זרה, אלא דכיון דלתי מכה ערוה חשיב אף האשת אח ערוה (ובדביאורו האחרון) דלז א ובדין אשת אח דלז"ע דהאסר זרות זרה] אך כיון דערוה דלחות זקוקה אינה אוסרת זרה, אף האשת אח הצא מכחה אינו אוסר זרה] וכ"ש הכא דעצם הערוה דאשת אח גופיה הוי רק ע"י זיקה.

אולם הך טעמא ל"ש אלא בגוונא דהערוה זיקה והזרה באישות, דככה"ג איסור אשת אח דהערוה הוי ע"י זיקה גרידא, אך בגוונא דהערוה באישות והזרה זיקה, הרי איסור אשת אח דהערוה הוי איסור אשת אח גמור, ולהכי ככה"ג אוסרת זרחה.

ומעתה מיושבים היטב דברי הרמב"ם מגמרא ומסבא, דהא דליתא בסוגין ולקמן (ב) דלמ"ד יש זיקה איכא דין זרות ערוה זיקה, ואף בגוונא דהערוה זיקה והזרה באישות, קאי כשינויא קמא דגמ' לקמן (ב) דלמ"ד דליתא דליתא שנויא זרות אחות זקוקה אסורה וה"ה זרות ערוה זיקה, אך כיון דהרמב"ם פסק כרז אשי זרות אחות זקוקה מותרת, ממילא הוא הדין זרות ערוה זיקה מותרת היכא דהערוה זיקה והזרה באישות, ולהכי העתיק מתניתין כפשטה דלוקא בעשה זרה מאמר אסירא.

ומשה"ק רבנו אברהם מן ההר מהא דרז אשי גופיה סבר דלית ערוה זיקה אסורה, הנה בגמ' דייק רז נחמן דיש זיקה ממתניתין קמייתא דתנן שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מצעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה ושניה משום זרחה עשה זרה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייצמת, ודייק רז נחמן דלית לא עבד זרה מאמר שריא אלמא דאין זיקה, ולקמן שם פרכי' מינה לרז אשי דסבר דמתניתין אולא כמ"ש יש זיקה ומשני אמר לך רז אשי ה"ה דאף על גב דלית עבד זרה מאמר נכרית מיהלך חלצה יצומי לא מייצמה והא דקתני מאמר לאפוקי ב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור.

אולם יש לומר דהוצרכה הגמ' לזה משום אידך מתניתין דתנן התם שלשה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת הנשוי נכרית וכנס אחד מצעלי אחיות את אשתו ומת הראשונה יוצאת משום אחות אשה ושניה משום זרחה עשה זרה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייצמת' וזוה הרי מודה הרמב"ם דליתא דין זרות ערוה זיקה, וה"נ תיקשי אמאי תנן דעשה זרה מאמר וע"כ דלתי לאפוקי מצית שמאי [וכן מצוואר ברשב"א (ב) לשיטת רש"י והרמב"ם יעו"ש] ולהכי נקטה הגמ' הך טעמא אליבא דרז אשי, ואף דמתניתין קמייתא בל"ה לא קשיא לרז אשי גופיה דסבר דלית אלימא זיקה לשוויי לזרה

לצנו ולאחיו, ואפילו שניות שלה אסורות כגון צת צת צתה, וכן היא אסורה לצן צן צנו, כללו של דבר הרי היא כאשמו שגירשה, וכן אם מתה יצמתו ועדיין היא זוקקה לו אסור בקרובותיה כאלו היתה אשמו ומתה תחתיו, וכל האיסורין האלו מדבריהן, ומותר אדם לישא אחות זרת חלוצתו ושאר קרובותיה (ה"ד) אסור ליבם לישא קרובת זוקמתו כגון אמה או צתה עד שייבם אחד מאחיו לה או יחלוץ ותסור זיקתו מעליה וישא אמה או צתה או שאר קרובותיה אף על פי שהן כולן אסורות על אחיו שחלוץ או יבם כמו שבארנו עכ"ל, ומשמעות דברי הרמב"ם דדוקא אחר מיתה איסור קרובות בזיקה הוי דרבנן דומיא דקרובות חלוצה, אך מחיים אסירי מדאורייתא.

ויצוין עוד בלשון הרמב"ם ריש הלכות יבום וחליצה (פ"א ה"ב) מלאת עשה מן התורה שייבם אדם אשת אחיו מאביו בין מן הנשואין בין מן האירוסין אם מת בלא זרע שנאמר וכן אין לו יבמה יבוא עליה, מן התורה אינו צריך לקדש יצמתו שזו אשמו היא שהקנו לו מן השמים אלא יבוא עליה עכ"ל, וריהטת לשונו "אינו צריך לקדש יצמתו שזו אשמו היא שהקנו לו מן השמים" משמע קודם הביאה דינה כמקודשת מדאורייתא וחשיבא כאשמו, וא"כ משמע לכאן דאיכא איסורי קרובות דאורייתא דומיא דאשמו [והדברים מתאימים בשיטת הרמב"ם, דדרכו לנטות אחר הירושלמי ואחר דברי רבינו חננאל, ומשמעות הירושלמי (פ"א ה"ב) דאיסור קרובות בזיקה דאורייתא דפרכי' ללא ליבעו חליצה ומשני אין איסור אחיות ברורות ובפשוטו היינו דהוי איסור קלוש, וכן ריהטת דברי רבינו חננאל (ב"ב ג) דאיסור קרובות בזיקה דאורייתא].

ומעתה צ"כ היאך יתכן דלרת אחות זוקקה שריא לגמרי, כיון דאחות זוקקה מחיים אסירא מדאורייתא.

ונראה לדון לבאר, דהנה כבר נתבאר דבאיסורי זיקה כל היכא דפקעה זיקה הותרו איסורי

כערוה [ובלא"ה הא אין זה דברי רב אשי עצמו, אלא דסוגיא דגמ' משני הכי אליבא דרב אשי וכלישנא דגמ' אמר לך רב אשי כו', ובמשנת ר' אהרן שם יישב דברי הגמ' התם באופן אחר יעו"ש].

אולם אכתי יש לעיין בזה בשיטת הרמב"ם, דהנה בפשוטו סבירת רב אשי ללא אליבא זיקה לשוויי לזרה כערוה ל"ש אלא אי איסור אחות זוקקה דרבנן, דבזה איכא למימר כמ"ש רש"י (סו) דלא גזרו חכמים אלא באחות זוקקה ולא בצרתה, אך להנך שיטות דאיסור אחות זוקקה דאורייתא לכאורה ל"ש לחלק בזה.

והנה האחרו' נטו מסבירא דאף לשיטת הראשונים דמודה רב אשי דלרת אחות זוקקה אסירא, אלא דאיסור הנרה קיל טפי מאיסור אחות זוקקה עצמה, דל"ש הך סברא אלא באיסור אחות זוקקה דרבנן, אך בערוה דאורייתא ל"ש לחלק בין הערוה לזרה, אך לפ"ו תיקשי מהכא לשיטת הראשונים דאיסור קרובות בזיקה הוי מדאורייתא.

אולם בתשובת הרשב"א (ת"ד ס"י יז) מבואר דאף במחזיר גרושתו דאסורה מדאורייתא אמרינן דאיסור הנרה קיל טפי מאיסור ידידה כיון דלא אסירא אלא משום לתא ידידה ולא אלימא לשוויי לזרה כיוצא בה [וכן דקדקו האחרו' מלשון הצית שמואל (ס"י קעג סק"ג) יעו"ש] ולכאורה כן מוכרח לשיטת הראשונים דאיסור קרובות בזיקה מדאורייתא.

אולם למשנ"ת בשיטת הרמב"ם דלרת אחות זוקקה מותרת לגמרי וכמשמעות רש"י (ד"ה לעולם) לכאורה ודאי דהיינו דוקא להנך שיטות דאיסור קרובות בזיקה דרבנן, אך אי איסור קרובות בזיקה דאורייתא ודאי אית ציה דין לרת ערוה.

אולם מעתה יש לעיין בשיטת הרמב"ם, דהא כבר דקדקו האחרו' דמשמעות הרמב"ם דאיסור קרובות בזיקה מחיים הוי דאורייתא, וז"ל הרמב"ם (פ"א מ"ב) וחליצה ה"ג) החולץ ליצמתו כשם שהיא אסורה עליו כך קרובותיה כגון אמה וצתה, וכן היא אסורה

ולהכי אף כשפקעה לא פקעי האיסורין דחיילי מחמתה ובעינן דין מחיר, משא"כ בזיקה הרי היא דבר המתחדש כל שעה, ולהכי כל דפקעה הזיקה פקעי נמי האיסורין דמחמתה.

ועפ"ז יישבו נמי דצרי הנמוק"י והמאירי, דהא דמבואר בגמ' דאי זיקה ככנוסה ראשונה מתייצמת והשניה פטורה, היינו אי זיקה ככנוסה והויא כאישות גמורה, אך למאי דקיי"ל דזיקה לאו ככנוסה אלא דיש זיקה גרידא, בזה כיון דהויא זיקה המתחדשת כל שעה, לעולם חשיבי תרוויהו כנופלות צבת אחת, דהא זיקה דתרוויהו מתחדשת כל שעה.

ומעתה נראה לדון לבאר, דאף דאיסור אחות זקוקה דאורייתא, מ"מ נרת אחות זקוקה מותרת, דכיון דאיסור אחות זקוקה לא חייל מעיקרא לעולם אלא מתחדש כל שעה, נמצא דמעיקרא חשיבי תרוויהו כמותרות כלפי הזמן דאחר הנפילה, אלא דאחר הנפילה נתחדש שוב איסור באחות זקוקה, אך הא הוי נרת ערוה לאחר נפילה.

קרובות, ואף אי נימא דלא פקעה זיקה אלא מכאן ולהבא, וז"צ טעמא דמילתא, ור' שמואל זי"ל (בב"י דף סז) כתב דכיון דהוי דרבנן לא החמירו, אולם כבר נתקשה שם בזה דהא לא אשכחן כה"ג בדאורייתא.

עוד תמהו האחרו', דהנה צטוגיא דזיקה ככנוסה (יט) מותצין לרבי אושעיא דסבב אליבא דר"ש דזיקה ככנוסה דמיא מהא דסבב דב' אחיות שנעשו נרות זו לזו בזיקה שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום, ואם איתא דזיקה ככנוסה לייבם לקמייתא ותפטר אידך, אולם יעוין בגמוק"י ובמאירי בפרק ארבעה אחין (סח ב) דביארו גדר דינא דר"ש דאחיות שנעשו נרות זו לזו בזיקה דפטורות משום דתרוויהו חשיבי כאחות אשה יעו"ש, ותמהו האחרו' דהא בגמ' מבואר דצכה"ג ראשונה מתייצמת.

ויעוין בקובץ הערות (סי' יב סק"ב) דביאר גדר דינא דקרובות בזיקה מותרות כל היבא דפקעה הזיקה, משום דחלוקה אישות דזיקה מאישות דעלמא, דבאישות דעלמא הרי האישות חלה מתחילה לעולם,